



**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**
Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: paulina.tabery@soc.cas.cz

Mínění občanů o důchodové reformě

Technické parametry

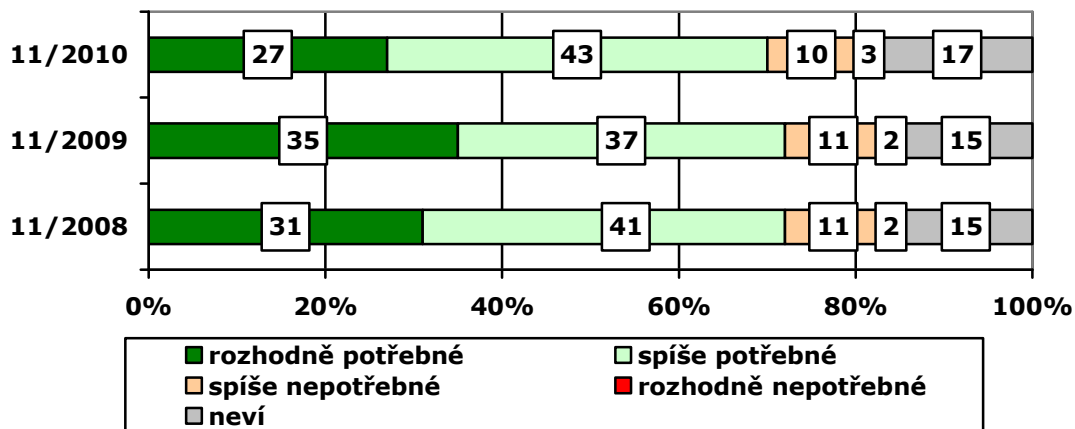
Výzkum:	<i>Naše společnost 2010, v10-11</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>8. 11. – 15. 11. 2010</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1020</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>ES.20, ES.29, ES.31, ES.36, ES.37</i>
Zveřejněno dne:	<i>22. prosince 2010</i>
Zpracovala:	<i>Paulína Tabery</i>

Ve svém listopadovém výzkumu se CVVM AV ČR, v.v.i., podrobněji zabývalo názory občanů na důchodový systém a důchodovou reformu. V této tiskové zprávě jsou představeny názory občanů starších 15 let na potřebnost změny důchodového systému a na jeho možnou krizi. Rovněž bylo šetřeno, s jakou mírou pozornosti lidé sledují diskusi o důchodové reformě, a také byly pokládány otázky zaměřené na vědomosti ohledně některých aspektů týkajících se stavu důchodů v ČR a sociálního pojištění.

Česká veřejnost je většinově přesvědčena o potřebnosti změny důchodového systému. Kladně v tomto případě odpověděly necelé tři čtvrtiny (70 %) občanů, záporně o málo více než desetina (13 %). Zhruba šestina se k tomuto problému neumí vyjádřit.

Přesvědčení o potřebnosti či nepotřebnosti změny penzijního systému se v posledních třech letech příliš nemění.

Graf 1. Názory občanů na potřebnost či nepotřebnost změny důchodového systému¹

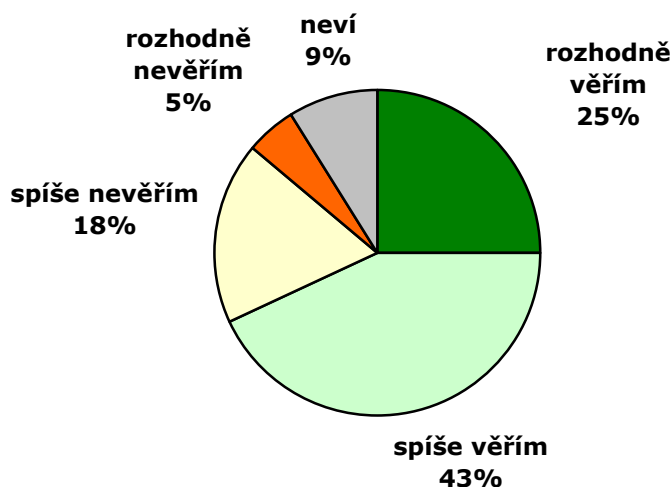


V názorech na potřebnost či nepotřebnost změny důchodového systému se neliší muži a ženy, ani lidé různého věku. U vzdělání a životní úrovně lze pozorovat, že lidé s vysokoškolským vzděláním a občané s dobrou životní úrovní jsou o potřebnosti přesvědčeni o něco rozhodněji, lidé s nižším, základním vzděláním a ti, kteří deklarují špatnou životní úroveň, se častěji neumí k této problematice vyjádřit. Stejně tak mladí lidé mezi 15 – 19 lety ve větší míře odpovídají *nevím*.

Ve výzkumu bylo rovněž zjišťováno, zda a nakolik občané věří tvrzení o možné krizi důchodového systému, která by znamenala, že by v budoucnu nemusely být vypláceny penze v současné výši. Veřejnost tomuto tvrzení v celkem velké míře věří, kladně odpověděly zhruba dvě třetiny (68 %) obyvatel, přičemž čtvrtina zvolila rozhodnou variantu odpovědi. Zápornou odpověď dalo necelých 23 % obyvatel a desetina nevěděla k této otázce zaujmout postoj.

¹ Znění otázky: „Je podle Vašeho názoru potřebné nebo nepotřebné změnit stávající důchodový systém v České republice?“ Varianty odpovědí: rozhodně potřebné, spíše potřebné, spíše nepotřebné, rozhodně nepotřebné.

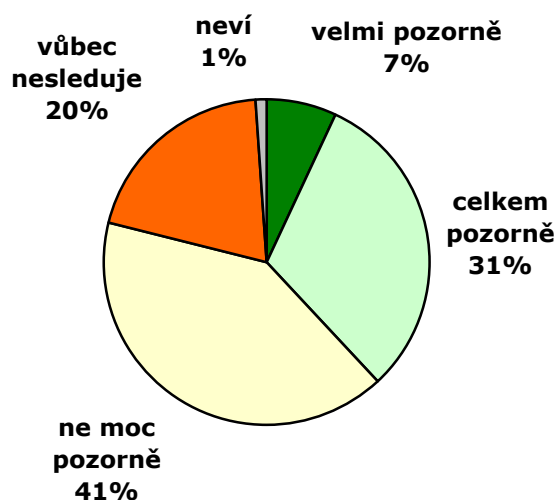
Graf 2. Nakolik občané věří či nevěří tvrzení o možné krizi důchodového systému²



Z hlediska základních sociodemografických charakteristik, statisticky významné rozdíly lze vysledovat především u vzdělání a životní úrovně. Lidé s vyšším, zejména vysokoškolským vzděláním tvrzení o možné krizi důchodového systému věří o něco rozhodněji. U životní úrovně jsou to občané s dobrou životní úrovní, kteří častěji tomuto tvrzení věří, obyvatelé se špatnou životní úrovní mu naopak v o něco větší míře nevěří. Co se týče odpovědí *nevím*, jsou to lidé se základním vzděláním a ve věkové kategorii 15 – 19 let, kteří tuto odpověď volí častěji.

Vzhledem k otázkám o potřebnosti změny důchodového systému a diskusi o jeho možné krizi, byla zjišťována i míra pozornosti, kterou občané věnují veřejné debatě o tomto problému. Necelé dvě pětiny věnují této problematice podle svých slov celkem dost pozornosti: velmi pozorně sleduje vývoj ohledně důchodové reformy 7 % lidí, celkem pozorně necelá třetina. Nicméně zhruba dvě pětiny tuto diskusi podle svých tvrzení nesledují moc pozorně a 20 % ji nevěnuje pozornost vůbec.

² Znění otázky: „Dlouhodobě se v České republice mluví o možné krizi důchodového systému, což může podle některých lidí znamenat, že v budoucnu nebude možné vyplácet penze v současné výši. Věříte nebo nevěříte tomuto tvrzení?“ Varianty odpovědí: rozhodně věřím, spíše věřím, spíše nevěřím, rozhodně nevěřím.

Graf 3. Pozornost věnovaná diskusi o důchodové reformě³

Mezi muži a ženami nejsou v pozornosti věnované diskusi o důchodové reformě žádné zásadní rozdíly. Co se týče věku, s přibývajícím rokem stoupá i pozornost věnovaná celospolečenské debatě o daném problému. Starší lidé sledují diskusi pozorněji, zejména lidé ve věku nad 60 let. Naopak mladí ve věkové kategorii 15 – 19 let, ale také ve skupině 20 – 29 let mnohem častěji tuto diskusi *nesledují vůbec*, případně ji sledují *ne moc pozorně*. U vzdělání jsou to především lidé s vysokou školou, kteří deklarují, že diskusi věnují soustředěnější pozornost.

Dalšími otázkami v bloku byly ty, které zjišťovaly povědomí občanů o některých skutečnostech týkajících se důchodů a sociálního pojištění. Vědomost měla být zjištěna nikoliv deklarací, tedy subjektivním hodnocením respondenta samotného, zda danou vědomost má, či nikoliv, ale odpovědí na faktografické otázky. Oba dotazy mají sloužit především k hlubším analýzám.

Jedna z otázek mapovala znalost respondentů týkající se příjmů a výdajů státního rozpočtu v oblasti důchodů, konkrétně zda jsou tyto příjmy a výdaje v rovnováze, tvoří se přebytek, nebo naopak deficit. Přibližně dvě pětiny respondentů se přiklonily ke správné variantě odpovědi, a to že objem vybraných prostředků je menší, než objem vyplacených. Více než čtvrtina (28 %) je naopak přesvědčena, že příjmy jsou větší než výdaje, a desetina si myslí, že financování penzí je v rovnováze. Pětina populace starší 15 let přiznává, že neví, jaký je stav příjmů a výdajů v oblasti důchodů.

³ Znění otázky: „Jak pozorně sledujete diskusi o důchodové reformě?“ Varianty odpovědí: velmi pozorně, celkem pozorně, ne moc pozorně, vůbec nesledujete.

Tabulka 1. Povědomí o ročních příjmech a výdajích týkajících se důchodů (v %)⁴

Množství vybraných peněz je stejné jako množství vyplacených peněz.	10
Množství vybraných peněz je větší než množství vyplacených peněz a část zůstává jako rezerva v důchodovém systému.	28
Množství vybraných peněz je menší než množství vyplacených peněz a důchody jsou financovány i z jiných zdrojů státního rozpočtu.	42
Neví	20

Vyšší míra správných odpovědí byla zaznamenána zejména u lidí ve věkové kategorii 30 – 44 let, posléze ve velmi podobném podílu u kategorií 20 – 29 let a 45 – 59 let. Podle očekávání také u občanů s vyšším, zejména vysokoškolským vzděláním je podíl správných odpovědí větší, stejně tak u lidí deklarujících dobrou životní úroveň.

Další otázka zjišťovala, jaká je představa veřejnosti o míře zátěže odvodů na sociální pojištění. Jednou z možností, jak toto povědomí změřit, je dotaz na to, jaké procento hrubé mzdy zaměstnanců je odváděno na sociální pojištění, přičemž dotázaní měli brát v úvahu podíl zaměstnance i zaměstnavatele. Lze samozřejmě namítat, že osoby samostatně výdělečně činné tuto znalost mít nemusí, nicméně většina populace má zkušenost se zaměstnaneckým poměrem, a tak by tento dotaz mohl být minimálně jistým vodítkem při mapování představy lidí o výši odvodů na tento účel. Sociální pojištění se samozřejmě netýká pouze důchodů, nezahrnuje tedy pouze důchodové pojištění, ale také nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (např. ten je však při zvoleném způsobu zpracování dat zcela pominutelný, jelikož představuje pouze procento z celkového objemu). Cílem této otázky však nebylo zjišťovat přesné procento, které je odváděno, ale určit alespoň přibližnou znalost systému a míru povědomí, která má sloužit zejména k dalším analýzám. Přehled kategorizovaných výsledků je znázorněn v tabulce 2. Jak je vidět, dvě pětiny populace neumí na danou otázku odpovědět, v intervalu 25 – 35 % se svými odpověďmi nachází pětina veřejnosti, rozmezí 20 – 24 % určila desetina lidí. Že se odvody na sociální pojištění pohybují pod 20 %, se domnívá zhruba pětina občanů, 7 % si zase myslí, že jsou vyšší než 35 %.⁵

⁴ Znění otázky: „Když vezmete na jedné straně sociální pojištění, které se každý rok vybere, a na druhé straně důchody, které jsou vyplaceny, jaký je podle Vás současný stav v České republice?“
Varianty odpovědí: množství vybraných peněz je stejné jako množství vyplacených peněz; množství vybraných peněz je větší než množství vyplacených peněz a část zůstává jako rezerva v důchodovém systému; množství vybraných peněz je menší než množství vyplacených peněz a důchody jsou financovány i z jiných zdrojů státního rozpočtu.

⁵ V roce 2010 byl zjišťovaný údaj, odvod na sociální pojištění, 31,5 %, pokud je brán do úvahy jak podíl zaměstnance, tak zaměstnavatele.

Tabulka 2. Odváděné procento na sociální pojištění u zaměstnanců - podíl zaměstnance i zaměstnavatele (v %)⁶

Do 10 %	8
10 – 19 %	14
20 – 24 %	9
25 – 35 %	20
36 – 40 %	4
Nad 40 %	3
Neví	42

⁶ Znění otázky: „Na sociální pojištění, ze kterého se platí důchody, přispívají v České republice zaměstnavatelé i zaměstnanci. Sociální pojištění se vypočítává z hrubé měsíční mzdy. Jak velké je podle Vás odváděné procento, pokud vezmete v úvahu příspěvek zaměstnavatele i zaměstnance?“